

reči o podedovanju duševne bolezni ne ja, ne ne. — Umobolnica Vrabče pri Zagrebu ima okrog 1800 bolnikov. Od teh je bilo poročenih 650 predno so prišli v zavod. Doma so pustili 1200 otrok. Na teh bi bilo potrebno izvesti vsaj točno statistiko. Da bi se preprečila roditeljev duševno bolnih potomcev, so se podvzele pri nas razne mere več ali manj dosledno, kakor: Zabrana zakona, svet itd. V drugih državah so segli po sterilizaciji in kastraciji. V naši državi imamo približno v vseh zavodih za duš. bolne okrog 5000 bolnikov in prav toliko tudi na svobodi. Po vseh teh ugotovitvah bi bilo nujno organizirati raso-higiensko službo.

G. dr. Popović, starčina Jugoslovanske velike lože treznosti v Beogradu je referiral o temi: Posledice alkohola vdanih staršev na potomstvo. O tej temi bi bilo potrebno napisati podrobnejše poročilo, ker je vsebinsko važno upravljanje v Slovenijo, osebno za one predele, v katerih je vino doma. — Vsaka kaplja zaužitega alkohola gre na račun otroka.

Po tem zaključnem predavanju je sledila diskusija o temi: Rasna higiena in zaščita dece. Posebno pozornost je vzbudila zahteva o raso-higienski zaščiti otrok. S tem v zvezi je bil iznešen predlog, da naj se uvede na naše medicinske fakultete študij rase higijene. Temu so nekateri oporekali, češ, da diši preveč po hitlerjevi Nemčiji in so mesto rase higijene sprejeli evgeniko. Načelo se je tudi vprašanje prostitucije v naši državi, ki še vedno cvete v kljub najrazličnejšim ukrepom. Raziskavanja so doglala, da je večina prostitutk starih manj kot 20 let. V Rusiji so se lotili tega vprašanja na ta-le način: Pobrali so z ulice vse prostitutke in jih poslali v posebne zavode. Tam so jih poučili o osnovnih pojmihi higijene, posebno o spolni higieni ter o eventualnih posledicah spolnega občejanja. Po zaključku tega tečaja, so jih odpustili iz zavoda. Uspeh je bil presenetljiv. Nad polovico deklet se je vrnilo v redno življenje. Obravnavala se je tudi rešitev vprašanja kolonizacije hereditarno venerično obolenih otrok. Eni so bili za, drugi proti. Zakaj znano je, da se večina hereditarno venerično obolenih otrok lahko tudi trajno ozdravi, toda četudi se tega vedno ne doseže, je telesni in duševni razvoj teh ljudi po večini prav tako normalen kot zdravih.

Načelo se je tudi za učiteljstvo važno vprašanje, namreč o zaščiti tuberkulozno bolnih učiteljev. Zakaj, če so deležni zaščite otroci, naj jo bodo v isti meri deležni tudi oni, ki se s to deco najbolj ukvarjajo. Če dosežejo polne penzije ljudje, ki so popolnoma zdravi in to dobro situirani na visokih položajih, potem so do polnih pokojnin še bolj upravičeni tuberkulozni, ali kako drugače težko ozdravljivi bolni učitelji.

Sprejeta je bila o raso-higienski zaščiti dece tale resolucija:

I. Zaščita dece. Za dosego vseh ciljev se je treba v prvi vrsti ravnati po zahtevah evgenike, ki ima namen ohraniti dobro kakovost in največje izboljšanje po nasledstvu. Ta evgenika se ima smatrati za državno vprašanje prvega reda.

II. Neobhodno potrebno je, da država vsestransko in izdatno zavaruje otroke pred nasledstvenimi kalmi in se pri tem ravna v svojih ukrepih po dognanjih znanosti pri preprečevanju razmnoževanja dedično bolnih in nenormalnih.

III. Zato mora v finančnem pogledu država izdati ukrepe, ki ne bodo z ničemer ogražali družine. Pri otrocih se ne sme varčevati. Prihranki pri otrocih in družinah so zmerom najtežji prihranki.

IV. Gibanje za zaščito zdravih in sposobnih otrok je treba nedvoumno izločiti iz gibanja za oskrbo dedično defektnih otrok.

V. Treba je dognati dedično vrednost vsakega zakonskega kandidata z obveznim vsestranskim zdravniškim pregledom pred poroko in uvesti rodniško knjigo o poreklu. Kongres zahteva:

a) da se obvezni pregled pred poroko, določen s čl. 9 zakona o pobijanju spolnih bolezni, ponovno uvede; b) da se na zakonit način: 1. obvezni pregled pred poroko razširi tudi na ženske; 2. zdravniška izpri-

čevala o tem pregledu izdajajo brezplačno. Izdajajo naj jih sanitetne ustanove in zdravniški po čl. 3 istega zakona. 3. neučinkoviti ukrepi uničevanja izvira okužbe iz čl. 3 točke 3 omenjenega zakona, ki odredijo obvezno zdravljenje, izpremene tako, da se omogoči brezplačno zdravljenje vseh venerično bolnih.

VI. Kakovost potomcev je odvisna od dedične podlage roditeljev. Če imajo otroci dobro dedično podlago, je treba v popolnem obsegu omogočiti delovanje zunanjih realizatornih faktorjev (telesna nega, splošna higiena, dobra hrana, pravilna vzgoja in drugo) in preprečiti vpliv razdiralnih činiteljev (alkoholno zastrupljenje, poklicno zastrupljenje s svincem, jodom, arzenom in drugo, sifilitično in tuberkulozno zastrupljenje).

VII. Treba je ustanoviti predzakonsko in zakonsko posvetovalnico, ki bo opravljala vse potrebne preventivne ukrepe in evgenično prečiščala narod.

VIII. Zahtevamo, da zakon o zaščiti dece in mater in vsi socialni zakoni vpoštevajo evgenična načela in higienske ukrepe za pobijanje tuberkuloze, sifilide, alkoholizma in drugih razdiralnih in negativnih činiteljev.

IX. Poskrbeti je treba, da se otroci rojeni v tuberkuloznem okolju, izločijo takoj po rojstvu in izroče ustanovam, ki so nalašč za to, kjer pa to ni mogoče, naj se propagira vsaj delna osamitev v rodbini sami.

X. Organizira naj se preventivno cepljenje vseh novorojenčkov v tuberkuloznem okolju s cepivom Calmette-Guérin (BCG).

XI. Urediti je treba čimprej moderne zavode za slaboumne in moralno defektne otroke.

Prvi kongres Jugoslovanske Unije za zaščito dece, ki se je vršil od 30. nov. do 1. dec. t. l. v Beogradu je vsekakor dosegel svoj smoter. Eno pa je jasno, to, da je vprašanje dece zaščite v naši državi najvažnejše vprašanje in da morajo vsi, ki jim je poverjen kakršenkoli opravke v mladino, zastaviti vse svoje sile za čim pozitivnejšo rešitev tega perečega socialno-vzgojnega problema Jugoslavije. V podkrepitev te misli naj služi tale statistika, ki navaja samo malo resnice, navesti vso je nemogoče.

V Jugoslaviji umre letno približno 50.000 otrok. Po podatkih Saveza gradova kr. Jugoslavije je v njej na ulici 185.000 otrok, ki so neposkrbljeni. Jugoslavija ima približno 4.700.000 otrok. Od teh otrok jih je potrebnih zdravniške zaščite 70%! Po statistiki dr. Bogića so najnujnejša živila pomanjkljiva in se zauživajo daleč pod normalo. Letno bi moral porabiti v naši državi vsak prebivalec povprečno 100 kg mesa, porabi pa ga samo 19 kg! Masti bi moral porabiti 25 kg, pa jo porabi samo 53 kg! Sladkorja 25 kg, porabi pa ga samo 73 kg! Leta 1930. je bilo v Beogradu minimalno potrošene hrane za 172.314 oseb. Prebivalstva pa je bilo takrat 226.065 oseb. Torej je manjkalo hrane za 53.615 oseb! Službena anketa je ugotovila, da je v Beogradu 6500 stanovanj, ki ne odgovarjajo osnovnim zahtevam higijene. Ugotovitve so bile naslednje: velika vlaga 483% malo svetlobe 505%, slab material 87%, nehigiensko 69%, zanič stanovanja 915%; na eno stanovanje je prišlo 375 oseb, na enega stanovanca 505 m², 828% tuberkuloznih družin ima eno samo sobo, 14% dve sobi, a samo 32% ima več sob. V 20% slučajih živi v enem prostoru 6—7 oseb z 2—3 male dece. 86% tuberkuloznih stanuje v isti sobi z zdravimi otroki, 426% vseh prebivalcev spi na isti postelji z zdravimi! — V Beogradu se je povprečna življenjska starost znižala na 3229 let. Po posameznih poklicih je razdeljena takole: Industrija, bankirji, veletrgovci 58 let, advokati, zdravniki 535 let, državni uradniki 47 let, obrtniki od 33—21 let.

Naj h koncu omenim še, da so se udeležili kongresa iz Slovenije nekateri zastopniki naših humanih organizacij. Pisec teh vrstic se je udeležil kongresa kot zastopnik Pedagoškega kluba ljubljanske univerze.

•Vojko Jagodič.

† Dr. Tomaž Romih

V nedeljo 15. decembra t. l. je umrl v Novem mestu za slovensko šolstvo pomemben mož, upokojeni ravnatelj meščanske šole v Krškem dr. Tomaž Romih. Rodil se je 18. decembra 1853. v Dobju pri Planini nad Sevnico. Osnovno šolo je dovršil v domači vasi. Nato je šel v celjsko gimnazijo. Po dovršitvi gimnazije ga je gnala »uka žeja« na vseučilišče v Gradec, kjer je končal filozofske študije. Toda veliko veselje in resnična skrb za slovensko šolstvo mu ni dopustila, da bi se posvetil karieri srednješolskega profesorja, marveč je stopil v hospitacijo na vadni mariborskega učiteljskega, kjer je pri učitelju Miklošču hospitaliral pol leta. Po tej hospitaciji, ki mu je odkrila mnogo lepote vzgajanja najmlajših, se je odločil 1876. za nastavnika deške osnovne šole v Ptuj, kjer je bil imenovan suplentom. Po zrelostnem izpitu, ki ga je položil naslednje leto na mariborskem učiteljskem in po usposobljenostnem izpitu za osnovne šole se je že leto kasneje napotil v Gradec, kjer je l. 1882. položil usposobljenostni izpit za meščanske šole. Nekaj let je učiteljeval v Ptuj, leta 1887., pa je postal stalni strokovni učitelj na deški meščanski šoli v Krškem. L. 1890. je na graškem vseučilišču napravil doktorat, po upokojitvi ravnatelja Lapajnceja pa je prevzel leta 1906. vodstvo meščanske šole v Krškem. Na tej šoli je služboval do svoje upokojitve leta 1923.

Toda samo polovico njegovega dela bi omenili, če bi ostali samo pri tej nepopolni skici njegove življenjske poti do zasluženega pokoja. Ni bil samo šolnik z dušo in telesom, ni si zastavljal samo naloge, žrtvovati vse, kar je mogoče za uspešen razvoj našega osnovnega in meščanskega šolstva; posvetil se je tudi drugim važnim vprašanjem, ki so v posredni ali neposredni, pa vendarle tesni in dosledni zvezi s šolstvom. Na vplivnih političnih mestih, ki mu jih je poverilo ljudstvo, je vedno vneto zagovarjal potrebe in pravice šolstva. 12 let je kot župan vodil krško občino in to v najtežjih vojnih časih. Ustanovil je občinsko hranilnico in občinsko bolnišnico. Ustanovitev teh dveh institucij je še danes za krški srez neprecenljivega pomena, saj je gospodarsko in zdravstveno stanje omenjenega sreza potrebno vse pozornosti. Zato se ga s hvalečnostjo spominjajo vsi njegovi bivši učenci, ki so postali dobri in skrbni gospodarji — vinogradniki in poljedelci. Mnogo zaslug ima tudi pri gradnji vodnjakov, pri ustanovitvi Sokola itd.

S tem požrtvovalnim delom, usmerjenim za splošno dobrobit in blaginjo svojih obččanov od šolskih klopi do trdnih gospodarjev, si je pridobil edinstven ugled, pa tudi nepozaben spomin. To, da je bil odlikovan z redom sv. Save, da ga je meščanskošolsko učiteljstvo imenovalo častnim članom, da ga je krška občina izvolila častnim meščanom itd. je samo znak, da je bil osebnost, ki bo še dolgo vzgled in ponos njegovega ljudstva.

VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE IN SREČNO NOVO LETO

ž e l i t a v s e m č i t a t e l j e m

uredništvo in uprava »Učiteljskega tovariša«

Splošne vesti

— Prihodnja številka »Učiteljskega tovariša« izide zaradi božičnih praznikov šele v četrtek 2. januarja.

— Onim tovarišem (-icam), ki žele nekaj dni božičnega odmora preživeti v Mariboru, je na razpolago z vso oskrbo Učit. dom. Prijave na Učiteljski dom v Mariboru, Kosarjeva 41.

— Tečaj za pouk telovadbe za učiteljice narodnih šol. — Kraljevska banska uprava namerava prirediti od 2. do vštete 7. januarja 1936. izpopolnjevalni tečaj za pouk telovadbe za učiteljice narodnih šol in to s posebnim ozirom na novi učni načrt, ki predpisuje 2 telovadni uri na teden. Tečaj se bo vršil le v primeru, če se prihlasi najmanj 20 učiteljic, sprejelo pa se jih bo največ 30. Za učiteljice izven Ljubljane se bo poskrbelo za cenejšo skupno prehrano in stanovanje; te stroške plača tečajnica sama. Prijave za tečaj z natančnim naslovom naj se pošljejo neokolovane prosvetnemu oddelku Kraljevske banske uprave najkasneje do 23. decembra. Pozneje dospelje prijave se ne bodo upoštevale.

— 13.000 Din ni 1300 Din, kot je bilo navedeno v naslovu predavanja o naši Samopomoči. Za posmrtno velja namreč prva številka. Pomota je nastala vsled nerodne tipkarske roke. Vsi, ki imate to predavanje v rokah, uvažujte to in popravite neljubo pomoto. Prosimo!

— Učiteljski koledar JUU za 1936. leto izide v založbi Jugoslovanskega učiteljskega združenja 1. januarja. Poleg koledarskega dela vsebuje vse poštne tarife, najnovejšo uredbo o osebnih in rodbinskih dokladah, nov učni načrt in program za osnovne šole, pravilnik o višenju verske dolžnosti, cene prevoznih sredstev, razne statistike, podsetnik itd. Cena koledarja je določena na Din 12—. Tiskan bo v omejenem številu in se pošlje samo naročnikom proti povzetju. Ekspedicijo izvrši knjigarna Toše Jovanovića i Vujčića iz Beograda, Zeleni venac. Naročila sprejema Učiteljsko združenje, Beograd, Kralja Milutina 66. Zaradi manjše poštne in olajšanja ekspedicije se priporoča, da si učiteljstvo naroča koledar v skupinah.

— Poziv. Pozivamo bive učiteljske, gojence nedavno umrlega prof. Antona Gvajca, da javijo svoja imena in bivališča upravi listov JUU.

PETDESETLETNICA NARODNE SOLE NA REKI NAD LASKIM.

Do leta 1885. so hodili otroci iz Reke in okolice v 7 km oddaljeni šoli v Laškem in pri Sv. Rupertu. Ker pa jih je le malo obiskovalo šolo, so prizadeti starši po dolgotrajnem prošnjarenju le dosegli, da je l. 1883. višji deželni šolski svet v Gradcu dovolil ustanovitev enorazrednice pri Sv. Petru, ki je največja vas v Reški kotlini. Vsled zavlačevanja v to svrhu sestavljenega kraj. šolskega sveta pa je bila šola otvorena šele 16. novembra 1885. Prvi učitelj reške šole je bil Ignac Zupan, ki živi še danes kot upokojeni nadučitelj in bivši župan v Brežicah. Vsled naraščajočega števila otrok se je kmalu pokazala potreba po razširitvi šole v dvorazrednico in je učitelj Jernej Troha, ki je sledil prvemu l. 1888. izposloval, da se je l. 1890. zgradilo novo šolsko poslopje z dvema učnima sobama.

Skromno samotari v zakotni dolinici reška šola še petdeset let. Večkrat je njeni luči zmanjkalo olja, da je brlela in pojemale v svoji zapuščenosti. Zelo lep pa je bil praznik njenega vstajenja. Proslava se je pričela v soboto s slovesno sv. mašo pri šentpeterski podružnici, v nedeljo popoldne pa je bila v šoli, okrašeni z mlaji in venci proslava, ki se je v učenci vred udeležilo nad 200 vaščanov. Po kratki proslavi zedinjenja je šolski upravitelj Jože Velkavrh otvoril slavje petdesetletnice in v slavnostnem govoru očrtal zgodovino reške šole in pozval vse navzoče starše k složnemu delu s šolo, ki bo le tako rodilo še lepše uspehe. Po govoru so učenci zapeli več domorodnih in tudi veselih pesmi, pri čemer so po svoje pomagali vsi navzoči. Za zaključek proslave je bilo vseh 120 učencev obdarovanih z oblačili, nabavljenimi z zbirko šol. upravitelja.

Bil je lep dan, ki bo ostal vsej dolini v trajnem spominu. Jože Velkavrh.

Listi

o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU

Z današnjo številko »Učiteljskega tovariša« uvažamo v našem stanovskem glasilu novo rubriko: »Listi o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU.« Ker je nemogoče, da bi moglo učiteljstvo čitati vse liste, pa izidejo v nekaterih časopisih stvari, ki bi zanimale marsikaterega učitelja(ico) se je uredništvo odločilo priobčevati kratka opozorila na članke, dopise in notice, ki zadevajo učiteljstvo, šolo, prosveto in tudi našo organizacijo. Upamo, da bomo s tem ustregli čitateljem našega stanovskega glasila, a predvsem članstvu stanovske organizacije, ki bo s tem opozorjeno na mnoge zadeve, ki jih bodo več ali manj zanimale. Prepričani smo, da bodo tudi naša sreska društva našla mnogo gradiva, ker bodo zaradi opozorila v tej rubriki posegla po stvareh, ki jih bodo potem obravnavala na svojih društvenih zborovanjih. Tudi za obrambo učiteljskih in šolskih interesov bo ta rubrika zelo dobrodošla. — Uredništvo.

— »Mariborski večernik« z dne 14. t. m. se zavzema v članku »Maribor v boju za prvi draginjski razred« za to, da bi prišlo to obmejno mesto, kjer so stanovanja kot živež vse prej kot poceni, v prvi draginjski razred.

— »Slovenski narod« od 13. t. m. objavlja članek o novem šolskem posloppu v Kranju.

— »Slovenec« z dne 15. t. m. ironizira v rubriki »Frtaučku Gustl« srbske liste, ki so ob primerjavi šolstva v južnih in severnih banovinah izrazili svojo bojazn, ker se rekrutira mladi inteligenčni naraščaj predvsem iz Dravske in Savske banovine, ki ni tako državotvoren kot iz južnih krajev.

— »Slovenski narod« od 16. t. m. poroča iz Ormoža, da se je zavzelo slovensko učiteljstvo za izenačenje draginjskih razredov, češ da je učiteljstvo, ki ima otroke v mestu v šolah, mnogo na slabšem kot tovariši v mestu.

— »Slovenec« od 17. t. m. polemizira v članku »Slovenski učbeniki so separatizem« z »Jutrom« in »Mariborskim večernikom« o tem, kdo je kriv, da je prišlo do monopolizacije šolskih knjig.

— »Sodobnost« št. 11-12 se dotakne monopolizacije šolskih knjig v dveh člankih, v uvodniku »Dve, tri o slovenoborcih«, ki ga je napisal Ferdo Kozak in Ostrčevem

članku »Monopol šolskih knjig«. Tu se zavzema za decentralizacijo uprave. O šolskih knjigah — pravi — naj postanejo banovinski monopol. Navaja tudi podroben predlog za organizacijo izdajanja učnih knjig. Knjige naj bi sestavil odbor 10 članov, od katerih naj bi jih 5 imenovala vlada, 5 pa učiteljska organizacija.

— »Slovenec« od 18. XII. je pisal pod naslovom »Spomenica o šolskih knjigah« članek, kjer podaja informacije o delu posebnega odposlanstva iz Slovenije proti monopoliziranju šolskih knjig. Deputacija je vložila posebno spomenico, katero so podpisali zbornica za TOI, Društvo tiskarnarjev za Slovenijo, JUU, sekcija za Dravsko banovino, Zveza grafičnih faktorjev, Delavska zbornica in Zveza društev »Šola in dom« v Ljubljani. Zadeva je bila nujna, ker poteče 15. jan. 1936. rok natečaja za srednješolske monopolne knjige.

V istem listu je navedena pod rubriko »Ljubljana« deputacija tudi imenoma, in sicer jo tvorijo dr. Lončar, Hrovatin in Kosem.

— »Slovenski narod« od 17. XII. 1935. piše o pomanjkanju učnih moči na šoli v Rajhenburgu, kjer je v nekaterih razredih do 70 učencev.

— V »Slovenskem učitelju« št. 11-12 govori Vojteh Čuš o šolah v Slovenskem Korotanu, ki so prave uničevalnice slovenstva na Koroskem. Etbin Bojc nam pove, kako so si Poljaki ustanovili svoj šolski muzej. (Aktualno tudi za nas.)

— »Čas« je izdal tudi v ponatisu članek »Šolstvo na Holandskem«.

— »Mariborer Zeitung« z dne 18. XII. zahteva naj se po šolah zaradi nalezljivih boleznih šolske sobe večkrat razkužijo.

— »Ujedinjeni železničar« z dne 15. XII. prinaša pod naslovom »Ljubljana in I. draginjski razred« komentar »Slovenca« h govoriciam, da mislijo potisniti Ljubljano v II. ali celo v III. draginjski razred in izraža upanje, da se to ne zgodi.

**Izrazit čut za stanovsko čast
vodi vsakega učitelja in
učiteljico v stanovsko
organizacijo.**